

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної
та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ФІЛОСОФІЯ
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність: 032 «Історія та археологія» Освітньо-професійна програма: «Історія та археологія»
Викладач	СТЕЖКО Зоя Василівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний телефон	+38(050) 939 43 58
E-mail:	zoiastez@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу загальної підготовки. Форма контролю: іспит. Загальна кількість кредитів – 4; годин – 120; зокрема: лекції – 32 години; практичні заняття – 32 години; самостійна робота – 56 годин. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська. Рік викладання – 2024/2025
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіка, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, за домовленістю
Пререквізити	Потребує базових знань з таких дисциплін: «Вступ до фаху та основи історичних досліджень», «Українська мова», «Іноземна мова»

1. Мета і завдання дисципліни

Мета вивчення дисципліни - формування у здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» концептуальних знань та компетенцій в області філософії, зокрема:

- уявлення про принципи, категорії, закони та методи філософії в їх концептуальній єдності як гранично узагальненого теоретичного ядра методології науки;
- філософської культури – глибинного, сутнісного пізнання навколишнього світу; критичного, креативного мислення у рамках філософсько-етичної парадигми;
- навичок застосування філософської методології у конкретно-науковому освоєнні дійсності.

Завдання:

- ознайомити здобувачів з історією світової філософії;
- обґрунтувати необхідність філософсько-концептуальної орієнтації у всіх сферах суспільства;
- сформувати у здобувачів здатність відтворювати глибинні причинно-наслідкові зв'язки як основу соціального прогресу;
- сприяти формуванню на базі філософсько-теоретичного мислення здобувачів об'єктивності в оцінці подій і фактів світової історії та історії України.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі навчання або професійної діяльності, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні компетентності:

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання:

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ПРН 17. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

Соціальні навички (soft-skills):

Здатність здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал.

Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи розв'язання проблеми.

Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Під час організації освітнього процесу в Центральнотукаїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО <http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ <http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Філософія: сутність, проблематика, функції, призначення. Світогляд та філософія. Специфіка філософського знання. Філософія та наука. Роль філософії в житті людини та суспільства	2	2	4
Тема 2. Філософія Стародавності. Староіндійська та старокитайська філософія. Антична філософія (докласичний та класичний періоди). Елліністична та римська філософія	2	2	2
Тема 3. Філософія Середньовіччя та епохи Відродження. Християнсько-середньовічна апологетика і патристика. Схоластика. Реалізм і номіналізм. Філософія епохи Відродження	2	2	2
Тема 4. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва. Гносеологія. Дискусія про джерела та форми пізнання світу. Онтологія. Вчення про субстанцію. Соціальна філософія. Проблеми людства	2	2	2

Тема 5. Німецька класична філософія. Філософське вчення І. Канта. Філософська система та метод Ф. Гегеля. Матеріалізм Л. Фейєрбаха	2	2	2
Тема 6. Філософська думка в Україні. Становлення і розвиток філософської думки України Х – XVII ст. Філософія в Києво-Могилянській академії. Філософські погляди Г. Сковороди. Розвиток української філософії у XIX – XX століттях	2	2	4
Тема 7 Сучасна світова філософія. Критичний перегляд традицій класичної філософії. Плюралізм філософських систем. «Філософія життя». Фрейдизм та неофрейдизм. Екзистенціалізм. Філософський позитивізм. Марксистська філософія: сучасний етап. Неотомізм. Ситуація постмодерну у філософії	2	2	6
Тема 8. Онтологія. Філософське розуміння світу. Філософське розуміння буття. Буття, існування, дійсність, реальність. Форми буття. Матерія як філософська категорія: генезис, сутність, основні властивості. Спосіб, форми та рівні існування матерії. Принцип єдності матерії, руху, простору та часу	2	2	4
Тема 9. Феноменологія. Свідомість як філософська проблема. Категорія свідомості та її структура. Проблеми штучного інтелекту. Структурні рівні психіки – несвідоме, підсвідоме, свідомість, надсвідоме. «Свідомість», «дух», «духовність», «душа», «ідеальне» та їх співвідношення. Матерія та свідомість. Концепції походження свідомості. Свідомість та мова	2	2	4
Тема 10. Діалектика та її альтернативи. Діалектика як класична теорія розвитку, вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Альтернативи діалектики. Синергетика як сучасна філософська концепція розвитку. Категорії синергетики. Біфуркація, аттрактор. Світ як вічна послідовність зміни креативних та деструктивних станів	2	2	2
Тема 11. Гносеологія та методологія пізнання. Сутність пізнання, його структура та принципи. Пізнання і практика. Чуттєве та раціональне пізнання; сенсуалізм та раціоналізм. Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. Проблема істини в раціональній філософії: істина, правда, омана. Розуміння істини у філософії постмодернізму: інтерпретація, постправда, симулякр. Критерії істинності знання	2	2	4
Тема 12. Філософська антропологія. 1 Людина і повсякденність. Специфіка світу повсякденності як основи єдності життя людини. Життєвий світ та предметне мислення. Здоровий глузд. 2. Людина як мета і найвища цінність історії. Сутність людини. Антропосоціогенез. Проблема соціалізації людини: здоровий глузд – емоційний інтелект–розум–	2	2	4

мудрість. Сенс життя людини як вічне питання філософії.			
Тема 13. Природа та суспільство як підсистеми буття. Суспільство у структурі природи. Біосферні критерії в розвитку суспільства. Географічне середовище; геополітика; геостратегія. Суспільство як надіндивідуальна система. Діалектика цілісності та суперечливості суспільства. Матеріальні, соціально-політичні та духовні основи розвитку суспільства	2	2	4
Тема 14. Суспільство як система, що саморозвивається. Саморозвиток суспільства як розгортання власних можливостей. Суперечності як основне джерело, потреби та інтереси як основні рушійні сили саморозвитку суспільства. Стадійно-формаційний та цивілізаційний підходи до типології суспільства. Цінності як соціально-значущі орієнтири діяльності суб'єктів. Цінність, оцінка, свобода, сваволя та їх вплив на сутність та критерії суспільного прогресу	2	2	4
Тема 15. Філософія історії. Становлення філософії історії. Суб'єкти історичного процесу. Спрямованість і сенс людської історії. Історична аксіологія. Постмодерністська критика раціональності аналізу історії. Філософсько-теоретичні засади та методологія аналізу історії повсякденності	2	2	4
Тема 16. Філософія та методологія економіки. Економічна сфера як «концентрація» всіх інших вимірів соціальної реальності – політики, ідеології, моралі, повсякденної поведінки людей. Пріоритети філософії економіки та її функції. Значущість філософії економіки як пропозицій для сучасного українського суспільства при побудові цивілізованої форми ринкових відносин	2	2	4
Усього	32	32	56

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, рубіжний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: третій семестр – іспит.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі у формі екзамену складає 30 балів.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі іспиту становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового іспиту. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового іспиту робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на іспиті, додається до результатів рубіжних контролів, що разом

складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

«відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

«задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік, курсова робота, проект, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
А	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
В	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
С	ДОБРЕ – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
Д	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
Е	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2 (незадовільно)	Не зараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені **Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ** <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf> (С. 28–35).

6. Рекомендована література

Основна література

1. Губерський Л. В., Андрущенко В. П. та ін. Філософія. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Х.: Фоліо, 2018. 621 с. <https://odnb.odessa.ua/vnn/book/4947>
2. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2018. 432 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/fildan.pdf
3. Киричок О. Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
4. Кралюк П. М. Історія філософії України: підручник. К.: КНТ, 2018. 652 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii_Ukrainy/
5. Маслова Ю. В. Філософія. Навчально-методичні рекомендації (для студентів усіх спеціальностей). Одеса, 2022. 25 с.
6. Філософія в короткому викладі. Вид. 2-е, доп. / З. В. Стежко. Кропивницький: 2020. 188 с. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10464>
7. Філософія: методичні рекомендації / Р. П. Даниляк. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. 44 с. <file:///C:/Users/Yuri/Desktop/skm5476.pdf>
8. Філософія: підручник / В. С. Бліхар, М. М. Цимбалюк, Н. В. Гайворонюк, В. В. Левкулич, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4251>
9. Філософія: навчально-методичні рекомендації / О. М. Єременко, Н. Б. Капустіна, О. М. Палій, Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 40 с.
10. Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с. <http://surl.li/jxxvir>

Джерела

1. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. http://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf
2. Гадамер, Г. Г. Істина і метод. Том 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. К.: Юніверс. 2000. 456 с. https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf
3. Дерріда, Ж. Цілі людини. Після філософії: кінець чи трансформація? К.: Четверта хвиля. 2000. С. 114–145. https://shron1.chtyvo.org.ua/Derrida_Jacques/Tsili_liudyny.pdf
4. Jean-Francois Lyotard. «The Postmodern Condition: A Report on Knowledge». Available at: <https://oceanofpdf.com/authors/jean-francois-lyotard/pdf-the-postmodern-condition-a-report-on-knowledge-download/>
5. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі. К., 1997. https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_poznaniya/rassel-chelovecheskoe-poznanie-ego-sfera-i-granitsy
6. Тейлор, Ч. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності. К.: Дух і літера, 2005. 696 с. surl.li/jgxrua

Додаткова література

1. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі: монографія / В. Кремень; Акад. пед. наук України. 3-тє вид. Київ: Знання, 2018.
2. Кримський С. Б. Про софійність, правду, смисли людського буття: Зб. наук. публіцист. і філос. ст. К., 2010.
3. М. Попович. Що таке філософія? *Філософська думка*. 2006. № 1. С. 3–24.
4. Григорій Сковорода: філософія свободи. 2-е вид. / Мирослав Попович. – К.: Майстерня Білецьких, 2008. 255 с.
5. Стежко З. В. «Суперечливість свободи та парадокси відповідальності (антропологічний аналіз) // «Anthropological Measurements of Philosophical Research» Дніпро, 2018, № 13. С. 65–78. (Web of Science). <http://dx.doi.org/10.15802/ampr.v0i13.131937>

6. Stezhko, Z. & Shalimova, N. 2022. Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. *Filosofija-Sociologija*. T. 33. Nr. 3 C. 197–205 (**Web of Science, Scopus**).<https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
7. Z. V. Stezhko, T. V. Khmil. 2023. Artificial intelligence as a sociocultural phenomenon: educational dimension – Anthropological Measurements of Philosophical Research № 24 C. 68–74 (**Web of Science**). <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i24.295317>
8. Christman J. *Social and Political Philosophy. A contemporary introduction*. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017. <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323>
9. Olafson, F. A. Philosophical anthropology [Electronic resource] / F. A. Olafson // *Encyclopaedia Britannica*. – 2014. – Mode of access: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/456743/philosophical-anthropology>
10. Pecorino, P. A. *An Introduction to Philosophy. An online Textbook* [Electronic resource] / P. A. Pecorino. – CUNY: Queens borough Community College, 2014. – Mode of access: [http://www.qcc.cuny.edu/Social Sciences/pecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm](http://www.qcc.cuny.edu/Social_Sciences/pecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm).

Інформаційні ресурси

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philosci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Сайт Української асоціації релігієзнавців <http://religstudies.org.ua/main.php>

Методичне забезпечення

1. Навчальний посібник З. В. Стежко «Філософія в короткому викладі» (у співавт.). Вид. 2-е, 2020 р.
2. «Методичні рекомендації до самостійної роботи з вивчення курсу «ФІЛОСОФІЯ» для здобувачів вищої освіти за I освітнім рівнем «бакалавр» / З. В. Стежко. 2025 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.